

Stigmella sakhalinella

Backdvärgmal

Fjärilar, Malar m.fl.

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Kunskapsbrist (DD)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Nepticulidae (dvärgmalar), **Släkte:** *Stigmella*, **Art:** *Stigmella sakhalinella* - backdvärgmal Puplesis, 1984 **Synonymer:** *mörkfransad björkdvärgmal*, *Stigmella discidia* Schoorl & Wilkinson, 1986

Kännetecken

Svår att skilja från gulbrun björkdvärgmal, annat än genom undersökning av genitalierna. Larven minerar blad av björk men biologin är i övrigt mycket dåligt känd.

Vingspann 4–4,5 mm. Huvudet är ockragult, kragen och ögonlocken gulvita. Antennen är kort, knappt hälften så lång som framvingen. Bakkroppen är brunsvart. Hanen har en liten analtofs. Framvingen är glattfjällig, bronsbrun i inre halvan och utanför tvärbandet mörkt purpurbrun. Vingfransarna är gråbruna. Tvärbandet – som är beläget utanför mitten – är brett, gulvitt, svagt metallglänsande, smalnar av framåt och når oftast vingens framkant. Bakvingen och dess fransar är gråbruna.

Arten är svår att skilja från gulbrun björkdvärgmal *Stigmella luteella* men vanligen når tvärbandet vingens framkant, vilket det vanligtvis inte gör hos *S. luteella*.

Larven är gul med tydlig, mörk tarm och på larvens första mellankroppssegment finns en fyrkantig fläck. Kokongen är ljus rödbrun.

Genitalier: Hos hanen är genitalierna mycket lika dem hos *S. luteella* men har bl.a. en grundare inbuktning på vinculum. Hongenitalierna kan vara svåra att skilja från dem hos småbjörksdvärgmal *S. betulicola*, gulbrun björkdvärgmal *S. luteella*, vitkragad aldvärgmal *S. glutinosae*, svartkragad aldvärgmal *S. alnetella* och jungfrudvärgmal *S. microtheriella*, men det finns t.ex. små skillnader i mikrostrukturen (pektineringen) på corpus bursae.

Utbredning och status

I Sverige har backdvärgmal hittills bara hittats som fullbildad fjäril på två platser, norr om Stockholm (Djursholm, 1990) och på norra Öland (Skäftekärr, 1995), men den är säkerligen mer spridd. I Norge har den rapporterats från tre områden längst i söder. Världsutbredningen sträcker sig i övrigt från Centraleuropa och vidare med stora luckor österut till östra Ryssland och Kina.

Fyndet av fjärilen i Djursholm bestod av ett exemplar som togs på ljus på en torrbacke med stora björkar och tallar (troligen invid Östbergavägen). På norra Öland togs arten i väl-dränerad skogsmark med diverse trädslag, även där på ljus (ca 300 m NNV Skäftekärr i Böda). Försök har gjorts att hitta minor i Sverige på de kända lokalerna, men hittills har inga minor hittats. Sannolikt är arten vanligare i naturen än vad hittills gjorda fynd visar, men i ett sådant välundersökt land som Sverige finns alltså bara två fynd hittills, vilket ändå tyder på speciella krav hos denna dvärgmal.

Ekologi

Backdvärgmal uppträder i hagmark med björkar *Betula* spp., gärna i något kuperad terräng och fullbildade fjärilar har i Sverige hittats i juni. I centrala Europa har den två generationer per år. Ägget fästs invid en nerv på undersidan av blad av *Betula* spp., i Sverige troligtvis vårtbjörk *B. pendula* och möjligen också glasbjörk *B. pubescens*. Larven gör i bladet en mina som är ungefär fem cm lång, och dess första halva är ganska slingrande. Den svarta exkrementlinjen är grov och upptar minst två tredjedelar av minan, medan exkrementerna hos *S. luteella* är lagda i en tunnare mittlinje. Man bör söka efter larven och minan under augusti–september.

Hot

På grund av kunskapsbrist är inga hot kända.

Åtgärder

Inga åtgärder föreslås utom att björkar som finns på de två kända lokalerna bör vara kvar.

Övrigt

Namngivning: *Stigmella sakhalinella* Puplesis, 1984. *Stigmella sakhalinella*. Ent. Obozr. 63: 111–125. Synonymer: *Stigmella distinguenda* auct; *Stigmella discidia* Schoorl & Wilkinson, 1986. Svensk synonym: mörkfransad björkdvärgmal.

Etymologi: sakhalinella = ung. den lilla från Sakhalin; Sakhalin = typlokalen för arten är ön Sakhalin norr om Japan; diminutivsuffixet -ellus (lat.).

Uttal: [Stigmélla sakalinélla]

Litteratur

Aarvik, L. et al. 2000. Catalogus Lepidopterorum Norvegiae. Zoologisk Museum, Universitetet i Oslo. 192 s.

Bengtsson, B. Å. 2008. Karsholtia marianii, månlavmal s. 422. – I: Nationalnyckeln till Sverige flora och fauna. Fjärilar: Käkmalar-säckspinnare. Lepidoptera: Micropterigidae-Psychidae. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Fauna Europaea (mars 2012). (Utbredningskarta - Europa)

Johansson, R. et al. 1990. The Nepticulidae and Opostegidae (Lepidoptera) of North West Europe. – Fauna Entomologica Scandinavica. Vol. 23. Part 1. Brill/SSP Ltd. 413 s.

Svensson, I. 1992. Anmärkningsvärda fynd av Microlepidoptera i Sverige 1991. – Entomologisk Tidskrift 113: 36–41.

Författare

Bengt Å. Bengtsson & Göran Palmqvist 2008 (Kännetecken, Ekologi och Utbredning) och Bengt Å. Bengtsson 2012 (Naturvårdsinformation; Hot och Åtgärder och tillägg till Utbredning).